

ПЕРШІ БІБЛІОТЕКАРІ

(Закінчення. Початок в № 3).

Слід відзначити, що в перші десятиріччя після створення, в штаті університету серед професорів переважали іноземці (німці, французи). Ці учені, бажаючи поєднати себе та своїх дітей з державою, на службі у якій вони знаходилися, прохали Височайшого дозволу на зміну прізвища та імені і по батькові, з якими вони і увійшли до історії університету.

18 (30) січня 1805 року, наступного дня після урочистої церемонії відкриття університету, відбулося перше засідання Ради, на якому був, у відповідності до статуту університету, із числа професорів призначений перший бібліотекар університетської бібліотеки. Ним став професор грецької та французької словесності Яків Якович Белен де Баллю (1753—1815).

Відомий у Парижі своїми перекладами творів Лукіана, Геродота, Гомера, він був обраний членом Паризької Королівської академії написів красної словесності. В 1803 році його запросили до Харківського університету і призначили членом комітету «для ускорения дел по устройству университета». Володіючи незвичайним декламаторським талантом, він виступив на відкритті університету 17 січня 1805 року із промовою «О необходимости наук для всех государственных званий, а в особенности военного».

У 1807 році професор Бален де Баллю склав перший каталог грецьких рукописів, які зберігалися в бібліотеці університету. Видатний для свого часу учений, лектор, перший професор грецької та французької словесності, він енергійно займався виданням підручників для студентів та гімназистів з класичних предметів.

У 1807 році Рада університету присвоїла йому ступінь доктора філософії. У 1808 році його обрали деканом словесного факультету. У 1811 році він був переведений ординарним професором до Санкт-Петербурзького педагогічного інституту. У цьому році Рада Харківського університету обрала його почесним членом університету.

Другим бібліотекарем університетської бібліотеки став Антон Антонович Дегуль — француз (1765—1849). Професор красної словесності в Королівському університеті Де-Ла-Флеш, професор історії в Паризькій школі, він був у числі перших професорів, запрошених до Харкова. Його обрали професором всесвітньої історії, географії та статистики. В 1810—1812 роках він був деканом відділення словесних наук.

(Закінчення на 2-й стор.).

ДО 200-РІЧЧЯ ХАРКІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ПЕРШІ БІБЛІОТЕКАРІ

(Закінчення.)

Початок на 1-й стор.).

З 1811 до 1817 року працював бібліотекарем університетської бібліотеки. А. А. Дегуров очолив комісію по упорядкуванню французько-російського словника. З групою вчених склав каталог, який містив у собі опис 1200 монет та медалей університетського мінц-кабінету.

В 1817 році переїхав із Харкова в Петербург, де викладав французьку словесність в головному педагогічному інституті, з 1819 р. — в Санкт-Петербурзькому університеті. З 1826 по 1836 рік десять років був ректором цього університету. В 1836 вийшов у відставку, переїхав до Одеси, де і помер.

Третім бібліотекарем-іноземцем був німець Бернгард Осипович Ріхтер (1770—1824). Історик за освітою, був запрошений до Харківського університету професором кафедри права. З 1815 до 1822 року був деканом юридико-політичного відділення. У 1816 видав латинською мовою книгу «Додаток до політичної історії давньої Русі». Професор М. А. Лавровський оцінив це видання як: «...першу спробу вченого закладення російської історії з університетської кафедри в перше десятиліття нашого століття». З 1817 по 1824 рік виконував обов'язки бібліотекаря університетської бібліотеки.

Останнім професором-іноземцем, який очолив університетську бібліотеку, був поляк, вихованець юридичного факультету Віленського університету професор громадянського і кримінального права Російської імперії та приєднаних до Польщі губерній. В 1825 році за посереднім призначенням Міністра народної освіти Ігнатій Миколайович Данилович (1787—1843) був направлений до Харківського університету на посаду професора дипломатики. Тут він захистив докторську дисертацію. Чудовий лектор Данилович приділяв багато часу вивченню історії українського права, його зв'язків з литовським правом. Першим видав «Судебник Казимира 1468 р.», підготував до видання кілька унікальних джерел з історії Великого Князівства Литовського. В 1828—1830 роках Радою університету він був обраний бібліотекарем. Активно працював над створенням нової системи каталогів. У 1830 його викликали до Петербурга для участі в комісії по складенню зводу законів. У 1835 році призначений професором юридичного факультету Київського університету.

Оцінити діяльність бібліотекарів за числа іноземних учених в перші роки діяльності університетської бібліотеки, у зв'язку із відсутністю архівів, досить складно. Безумовно, це були авторитетні вчені, які розуміли роль книги та бібліотеки. Вони очолювали її у важкий період становлення, коли внаслідок малої чисельності бібліотечних працівників, багато хто із учених відмовлявся їхати за запрошенням до тільки що заснованого університету. У перше десятиліття бібліотека активно поповнювалася за рахунок пожертв, купівлі приватних колекцій, видання університетської друкарні. Лише за перші десять років її фонд зріс утричі. Але організація роботи бібліотеки була зроблена дуже мало. Професори та бібліотекарі, зайняті виконанням своїх безпосередніх обов'язків, іноді довгий час не займалися бібліотекою. Заведення регламентації роботи бібліотеки вперше ввів у життя професор і бібліотекар Белена де Баллю, який погано володів російською мовою: «Получил рукопись и один печатанную книгу».

На бібліотекаря Дегурова, який зміг належним чином налагодити обслуговування літератури, був накладений штраф.

етикс-політичного відділення. У 1813 видав латинською мовою книгу «Додаток до політичної історії давньої Русі». Професор М. А. Лавровський оцінив це видання як: «...першу спробу вченого налагодження російської історії з університетської кафедри в перше десятиліття нашого століття». З 1817 по 1824 виконував обов'язки бібліотекаря університетської бібліотеки.

Останнім професором-іноземцем, який очолив університетську бібліотеку, був поляк, вихованець юридичного факультету Віленського університету, професор громадянського і кримінального права Російської імперії та приєднаної до Польщі губернії. В 1825 році за посереднім призначенням Міністра народної освіти Ігнатій Миколайович Данилович (1787—1843) був направлений до Харківського університету на посаду професора дипломатики. Тут він захистив докторську дисертацію. Чудовий лектор Данилович приділяв багато часу вивченню історії українського права й його зв'язків з литовським правом. Першим видав «Судебник Казимира 1468 р.», підготував до видання кілька унікальних джерел з історії Великого Князівства Литовського. В 1828—1830 роках Радою університету він був обраний бібліотекарем. Активно працював над створенням нової системи каталогів. У 1830 його викликали до Петербурга для участі в комісії по складенню зводу законів. У 1835 році призначений професором юридичного факультету Київського університету.

Оцінити діяльність бібліотекарів за числа іноземних учених в перші роки діяльності університетської бібліотеки, у зв'язку із відсутністю архівів, досить складно. Безумовно, це були авторитетні вчені, які розуміли роль книги та бібліотеки. Вони очолювали її у важкий період становлення, коли внаслідок малої чисельності бібліотечних мірників, багато хто із учених відмовлявся їхати за запрошенням до тільки що заснованого університету. У перше десятиліття бібліотека активно поповнювалася за рахунок пожертв, купівлі приватних колекцій, видання університетської друкарні. Лише за перші десять років її фонд зріс утричі. Але для організації роботи бібліотеки зроблено дуже мало. Професор-бібліотекарі, зайняті виконанням своїх безпосередніх обов'язків, іноді довгий час не займалися бібліотекою. Заведення регламентації першого бібліотекаря Белена де Баллю, який погано володів російською мовою: «Получил рукопись и один печатанную книгу».

На бібліотекаря Дегурова, який зміг належним чином налагодити обслуговування літератури, був накладений штраф розміром 4000 карбованців і справа його виплату тяглася сім років.

Насправді ж, ні бібліотекарі, ні їх помічники не мали ніякої уяви про бібліотечну роботу, часто змінювалися, встигнувши ухопити суть справи, доводити до кінця те, що почали. А тому й дивно, що згодом один із бібліотекарів проф. А. Ф. Павловський писав, що бібліотеці «царил хаос препорядочный, заведенный при первом библиотекаре, усовершенствованный Рейтом, хаос которого Данилович, по краткости времени, справить, как должно, не мог». Справа у тому, що у бібліотекаря Рейта попечитель округу Карнеєв, невдовольний його діяльністю, наказав забрати ключі і бібліотека була доручена ректору університету В. Я. Джунковському, який визвався, як пише в «Опыте истории Харьковского университета» т. 2 Д. Багалій, «...из одного только усердия привести в порядок библиотеку». Він став четвертим бібліотекарем в її історії, першим російським професором, завдяки зусиллям якого це завдання було виконано. Але це вже зовсім інша історія літопису нашої університетської бібліотеки, яка упевнено крокує разом із академією до свого 200-річчя.

Н. БЕРЕЗЮК
головний бібліограф

ХАРКІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

обіля
пекту
кти
«Осн
вськ
о пал
для в
100%
орме
родж
і із р
ення
зітов
ання
онто
жені
мен
атор
зна
ому
з па
нав
о ке
пита
вир
оск
квор
у е
с від
здо
року
люв
ідж

Universitas mundus scientiarum est!

Харківський

УНІВЕРСИТЕТ

ЗАГАЛЬНО-
УНІВЕРСИТЕТСЬКА
ГАЗЕТА

№ 4
(3804)

ВІВТОРОК
4 березня
2003 р.

Ціна договірна

З 1 січня 1817 р. Харківський університет видавав «Харьковские известия», з 8 квітня 1927 р. — «Робітник освіти», з 15 грудня 1928 р. — «Іновець», з 1 січня 1930 р. — «За нові кадри», з 1 січня 1936 р. — «За більшовицькі кадри», з 1 січня 1947 р. — «Сталінські кадри», з 1 січня 1957 р. — «Харківський університет» (вперше номер з такою назвою з'явився 19 грудня 1945 р.). Електронна версія газети в Інтернет: www.univer.kharkov.ua/gazeta.